

بسمه تعالی

اقدامات غرب برای ترویج فرهنگ غربی در ایران باتاکید بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

ملیحه گرگی^۱

فاطمه رخشانی زابل^۲

اعظم حسینی علی آباد^۳

چکیده

فرهنگ و آداب رسوم هر کشور از پر اهمیت ترین اصول در کشورداری می باشد؛ چرا که قسمتی از تزلزل و پیشرفت در هر جامعه مربوط به فرهنگ غلط و نادرست یا صحیح و درست آن جامعه می باشد. فرهنگ اثر مستقیم در اعتقادات و فطرت انسان ها گذاشته و اثر پذیری از آن نیز بسیار سریع اتفاق می افتد؛ به همین دلیل است که کشورهای بیگانه برای شکست دادن کشورهای ابرقدرت، فرهنگ آنان را نشانه گرفته و از طرق فرهنگ به آن کشور ضربه وارد می سازند. در جامعه کنونی در کشور عزیز ایران نیز تلاش های فراوانی از سوی کشورهای غربی در جهت تغییر فرهنگ و سبک زندگی اسلامی برآمده و سعی در پیاده کردن فرهنگ نادرست خود در کشور ایران را دارند، از این رو با توجه به اهمیت فراوان این مسئله مقاله حاضر تحت عنوان اقدامات غرب برای ترویج فرهنگ غربی در ایران باتاکید بر بیانیه گام دوم به روش عقلی _ نقلی و گردآوری اطلاعات به صورت کتابخانه ای و پردازش اطلاعات به صورت توصیفی _ تحلیلی دارای یافته هایی چون اقدامات فرهنگی غرب برای ترویج فرهنگ غربی در ایران باتاکید بر بیانیه گام دوم که شامل نفوذ در مراکز تعلیم و تربیت به ویژه دانشگاه ها، تخریب تصویر اسلام و ترویج مدگرایی غرب و اقدامات سیاسی غرب برای ترویج فرهنگ غربی در ایران باتاکید بر بیانیه گام دوم که شامل تضعیف بینش دینی و سیاسی و از بین بردن ارزش ها در جوامع اسلامی و اقدامات اقتصادی

۱-دانش پژوه سطح ۲، سیستان و بلوچستان، زاهدان، حوزه علمیه نرجس (سلام الله علیها)، شریعتی ۲۱، ۰۵۴۳۳۲۲۶۵۶

۲-دانش پژوه سطح ۳، سیستان و بلوچستان، زاهدان، مدرسه علمیه تخصصی نرجس (سلام الله علیها)، شریعتی ۲۱

۳-استاد راهنما، سطح ۳، سیستان و بلوچستان، زاهدان، مدرسه علمیه تخصصی نرجس (سلام الله علیها)، شریعتی ۲۱

غرب برای ترویج فرهنگ غربی در ایران باتاکید بر بیانیه گام دوم که شامل ایجاد فساد داخلی در کشور و تحریم و محاصره اقتصادی و جلوگیری از استقلال و خودکفایی اقتصادی می باشد.

کلیدواژه ها: اقدامات _ بیانیه _ غرب _ فرهنگ _ فرهنگ غربی _ گام دوم انقلاب

مقدمه

فرهنگ، یکی از عناصر اساسی و لزومی و ضروری حیات اجتماعی است که در طول زمان های مختلف با ساحت های گوناگون همراه انسان بوده است. ثبات فرهنگ از اندیشه و رفتار آدمی سرچشمه می گیرد. به همین دلیل مبانی و مقدمات آن شامل مبانی معرفت شناختی، انسان شناختی و فرجام شناختی بوده که به عنوان زیرساخت های اساسی فرهنگ به شمار می روند.

موضوع فرهنگ، جزو موضوع هایی است که در علوم مختلف اجتماعی، فرهنگی مورد بحث قرار گرفته و همواره و در همه جا، از اهمیت ویژه ای برخوردار بوده چرا که فرهنگ هر جامعه، در همه نهادهای اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و آموزشی نشان دهنده اثر گذار بوده و این به معنای ارزش و اهمیت فوق العاده زیاد آن است.

مساله غرب گرایی و گرویدن به فرهنگ غلط غربی، پیشینه ای طولانی داشته و علاوه در کشور ما در سطحی بسیار گسترده تر در همه کشورهای جهان سوم نیز بوده و هست. می توان گفت که این پیشینه نشأت گرفته از زمان حضور روسیه و انگلیس در ایران بوده و از آن زمان در تلاش بوده که به طرق مختلف فرهنگ نادرست و غلط خود را در جوامع دیگر خصوصاً جوامع اسلامی معرفی و در آنجا ثابت کرده و موجب ترویج آن در جوامع اسلامی می شود.

در رابطه با غرب و غرب گرایی و فرهنگ غرب مطالعات و پژوهش های فراوانی صورت گرفته که به برخی از آنان اشاره می شود.

۱_ کتاب قصه غربت غربی (گفتاری در مبانی فرهنگ و تمدن غرب)، نویسنده: محمد باقر ذوالقدر، تهران: پیاپ پاسداران انقلاب اسلامی دانشکده فرماندهی و ستاد دوره عالی جنگ، ۱۳۸۱ش، در این کتاب نویسنده به بیان مطالبی در رابطه فرهنگ و تمدن غرب می پردازد ولی از اقدامات غرب جهت ترویج فرهنگ خود سخنی به میان نیاورده که در این مقاله هدف بیان این اقدامات می باشد.

۲_ پایان نامه بی هویتی اجتماعی و گرایش به غرب بررسی عوامل اجتماعی _ فرهنگی مؤثر بر گرایش نوجوانان به الگوهای فرهنگ غربی در تهران، نویسنده: ابوالفضل اشرفی، وزارت علوم،

تحقیقات و فناوری _ دانشگاه تربیت مدرس ۱۳۷۷ش. در این پژوهش نویسنده محترم به دنبال اثبات عوامل اجتماعی و فرهنگی گرایش نوجوانان به رسومات و فرهنگ ها و در نتیجه الگوهای غربی در شهر تهران بوده و از آن به عنوان انحراف از هنجارهای اجتماعی تلقی شده است. اما از اقدامات غرب برای ترویج فرهنگ غربی سخن به بیان نیامده است که در این مقاله هدف بیان این اقدامات با توجه به بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی می باشد.

۳_ مقاله آسیب شناسی تأثیر توسعه فرهنگ غرب بر حریم خصوصی خانواده ایرانی، نویسنده: فاطمه افشاری، مجله راهبرد توسعه پاییز ۱۳۹۵ش، شماره ۴۷. در این مقاله نویسنده مطالبی را جهت آسیب رساندن فرهنگ غرب بر کانون گرم خانواده بیان می دارد و از بیان اقدامات غرب برای ترویج فرهنگ غرب در ایران مطلبی بیان نکرده که هدف در این مقاله بیان این اقدامات می باشد.

امروزه همه نزاع ها توسط فرهنگ هر جامعه شکل می گیرد چرا که نزاع مسلحانه آن گونه که باید تأثیرگذار نبوده و این مسئله برای تمامی جوامع واضح و مبرهن می باشد. جوامع غربی نیز از این موضوع آگاهی پیدا کرده و در تلاش هستند از این طریق فرهنگ صحیح جوامع اسلامی خصوصاً کشور ایران را به فرهنگ نادرست خود آغشته کنند. فرهنگ نادرست غرب به عنوان فرهنگ پیش رونده و تسلط یافته به اعماق جوامع اسلامی نفوذ کرده و علاوه بر زندگی اجتماعی زندگی خانوادگی آنان را تحت تأثیر قرار داده است. از طرفی عقب نشینی فرهنگ جوامع اسلامی دلیل بر برتری و سیادت فرهنگ غرب نبوده؛ چرا که اگر مردم جوامع اسلام، فرهنگ غنی و ارزشمند اسلام را در زندگی خویش نمایان می کردند؛ توانایی مقابله هجوم بیگانه را داشتند و بی هویتی فرهنگ غرب را در برابر فرهنگ مترقی اسلام می نمایانند. از این رو غرب با تمام توان در پی بروز اقداماتی بوده که این فرهنگ نادرست را به تمامی جوامع برساند که در این مقاله هدف شناختن و بررسی کردن اقدامات فرهنگی، سیاسی و اقتصادی غرب برای ترویج فرهنگ غربی در ایران با تأکید بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی می باشد که برای رسیدن به این هدف باید به پاسخ این سوال رسید که اقدامات غرب برای ترویج فرهنگ غربی در ایران باتاکیدبربیانیه گام دوم انقلاب اسلامی چیست؟

الف) مفهوم شناسی

در ابتدا قبل از بیان مطالب اصلی در مقاله به بیان و تعریف برخی از واژگان پرداخته می شود.

۱) اقدامات

اولین واژه که به تعریف لغوی و اصطلاحی آن پرداخته می شود، اقدامات می باشد.

اول) اقدامات در لغت

اقدامات جمع مؤنث از واژه اقدام می باشد. اقدام به معنای رفتار، عمل و پیش درآمدن، شروع کردن، پرداختن در کاری می باشد.^۱

دوم) اقدامات در اصطلاح

اقدامات در اصطلاح نیز به مجموعه اعمال و کارکردهایی گفته می شود که برای پیش بردن اهداف از آن ها استفاده می شود و در نتیجه رسیدن به هدف از طریق آن اعمال صورت می گیرد.^۲

بنابراین اقدامات همان به انجام دادن اموری می باشد که انسان را هدفش برساند.

۲) فرهنگ غرب

برای بیان تعریف فرهنگ غرب ابتدا به تعریف هر کدام از واژه های فرهنگ و غرب پرداخته می شود.

اول) فرهنگ

فرهنگ در لغت و اصطلاح به شرح زیر می باشد.

یک) فرهنگ در لغت

«فرهنگ» در لغت به معنی تعلیم و تربیت^۳ است و در اصطلاح عبارت است از «ابزارها، رسوم، معتقدات، علوم، هنرها و سازمان های اجتماعی»^۴.

بنابراین، فرهنگ معنای گسترده ای دارد و شامل علوم، هنر، اخلاق، آداب و رسوم، عادات و نهادها می شود.

۱. معین، فرهنگ معین، ج ۱، ص ۳۱۷.

۲. almaany.com

۳. دهخدا، لغت نامه دهخدا، ج ۱۱، ص ۱۷۱۳۲.

۴. آریان پور، زمینه جامعه شناسی، ص ۱۲۰.

دو) فرهنگ در اصطلاح

فرهنگ، اساس و پایه اجتماع و سبب پیوند اعضای آن است. شخصیت جمعی و هویت اجتماعی هر جامعه ای به فرهنگ آن مستند است.^۱

مقام معظم رهبری در تعریف فرهنگ فرمودند: «فرهنگ، یعنی خلیات و ذاتیات یک جامعه و بومی یک ملت، تفکراتش، ایمانش، آرمانش، اینها تشکیل دهنده مبانی فرهنگ یک کشور است»^۲. بنابراین، فرهنگ روح و جان ملت و کشور است. اگر فرهنگ کشور متعالی باشد، آن کشور امید به پیشرفت دارد و آلا باید به اصلاح فرهنگ خود پردازد.

دوم) غرب

غرب در لغت و اصطلاح به شرح زیر می باشد.

یک) غرب در لغت

غرب یا باختر یکی از چهار جهت اصلی است که در نقشه ها به طور قراردادی معمولاً به سوی چپ است. باختر نقطه مقابل خاور است و ۹۰ درجه با شمال و جنوب اختلاف زاویه دارد و خود در زاویه ۲۷۰ درجه جای دارد. این سوی فرو رفتن (نشستن) خورشید می باشد.^۳

دو) غرب در اصطلاح

غرب واژه ای است که پیشینه طولانی در ادبیات و اندیشه ایرانیان دارد. مفهوم غرب نخستین بار توسط عرفا به کار گرفته شده است.^۴ جهان غرب، کشورهای غربی یا غرب در علوم جغرافیای سیاسی به مجموعه ای از کشورها و ملت های عموماً ساکن کشورهای واقع در اروپای مرکزی و غربی و کشورهای قاره آمریکا گفته می شود.^۵

بنابراین غرب به اجتماعی از کشورها در اروپا و آمریکا گفته می شود.

۱. شاه کرمی، اقتصاد، فرهنگ با عزم ملی و مدیریت جهادی: مفاهیم و دیدگاه ها، ص ۱۳.

۲. سیاهپوش، فرهنگ در منظر مقام معظم رهبری، ص ۸۵.

۳. دهخدا، فرهنگ لغت دهخدا، ج ۱، ص ۴۳۷، ذیل واژه باختر.

۴. صدرا، پایان نامه مفهوم شرق و غرب در اندیشه فردید، فصلنامه سیاست ۱۳۸۹ش دوره ۴۰ شماره ۲، ص ۱.

۵. <http://en.wikipedia.org/wiki/western>.

خدای تبارک و تعالی، خواست و شما اراده کردید و شد. حالا هم همین طور است. نترسید از غرب. اراده کنید^۱.

حضرت آیت الله خامنه ای مهمترین مسئله کشور را در شرایط کنونی «مسئله اقتصاد و مشکلات معیشتی و فشار بر مردم به ویژه طبقات ضعیف و متوسط» دانستند و افزودند: مشکلات اقتصادی و نداشتن برنامه اقتصادی علاوه بر اینکه به اعتبار هر کشوری لطمه وارد می کند، به دلیل آنکه مردم و طبقات ضعیف تحت فشار قرار می گیرند، زمینه ساز طمع دشمن نیز می شود. ایشان با تأکید بر اینکه حل مسائل و مشکلات اقتصادی باید به طور جدی در دستور کار مسئولان قرار گیرد، خاطرنشان کردند: در زمینه مسائل اقتصادی موانع وجود دارد ولی هیچ بن بستی وجود ندارد.

رهبر انقلاب اسلامی افزودند: مسائل و مشکلات اقتصادی باعث شده است که دشمنان ما و در رأس آن امریکا به زعم خود تصور کنند، با تحریم های بی سابقه می توانند به ایران ضربه بزنند در حالی که فلز جمهوری اسلامی به همت مردم و مسئولان مستحکم است. حضرت آیت الله خامنه ای با تأکید بر اینکه اقتصاد کشور از زیرساخت ها و ظرفیت های خوبی برخوردار است، گفتند: اقتصاد کشور از چند بیماری مزمن رنج می برد که اگر در شرایط تحریمی فعلی بتوان این بیماری ها را برطرف کرد، اقتصاد ایران حرکت جهشی خواهد کرد. حضرت آیت الله خامنه ای در جمع بندی این محور تأکید کردند: اقتدار و آبروی کشور در «خودکفایی» است و باید نیازهای مهم کشور را خودمان تولید و تأمین کنیم^۲.

بنابراین وابستگی به کشورهای غربی از اقدامات غربیان برای ترویج فرهنگ نادرست خود بوده و با این کار جوامع اسلامی را از خود کفایی و استقلال به دور می دارند.

نتیجه گیری

در مقاله حاضر نتایج حاصل شد که به شرح زیر می باشد.

الف) مهم ترین اقدامات فرهنگی غرب برای ترویج فرهنگ غربی در ایران
ب) تأکید بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی عبارتند از:

^۱. خمینی، صحیفه نور، ج ۱۲، ص ۸.

^۲. پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری، ۲۵/۲/۱۳۹۸.

۱) نفوذ در مراکز تعلیم و تربیت به ویژه دانشگاهها: مراکز تعلیم و تربیت نقش اساسی در رشد یا تزلزل یک جامعه ایفا می کنند، غرب نیز با پی بردن به این نکته تمام تلاش خود را در انحراف جوانان با نفوذ در این مراکز به کار گرفته تا فرهنگ نادرست خود را ترویج دهد.

۲) تخریب تصویر اسلام: دین اسلام و تعالیم الهی آن، همواره مورد تخریب توسط دشمنان قرار گرفته، از طرفی غرب نیز از این راه برای ایجاد ذهنیتی نادرست برای جوانان استفاده کرده و آنان را با تصویری نادرست از اسلام که ساخته دست خودشان می باشد، آشنا می کنند و سپس فرهنگ نادرست خود را ترویج می دهند.

۳) ترویج مدگرایی غرب: جوامع غربی از همان ابتدا دارای پوشش ها و در نتیجه مدها و الگوهای مبتذل بوده و با هر چه زیبا جلوه دادن این مدها در مقابل جوانان، سعی در ترویج آن در بین جوانان ایرانی دارند.

ب) مهم ترین اقدامات سیاسی غرب برای ترویج فرهنگ غربی در ایران با تاکید بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی عبارتند از :

۱) تضعیف بینش دینی و سیاسی: بینش افراد جامعه در رابطه با عقاید دینی و سیاسی آن جامعه هر چه گسترده باشد، کمتر گول فرهنگ های نادرست غربی را می خورند، از طرفی غرب با تضعیف این بینش به طرق مختلف سعی در روی آوردن هر چه بیشتر افراد به فرهنگ خود را دارد.

۲) از بین بردن ارزش ها در جوامع اسلامی: در هر جامعه ای برخی امور دارای اهمیت و ارزش بوده و با تمام توان در مقابل بیگانگان از آن دفاع می کنند، غرب در تلاش بوده تا بین مردمان ایران زمین به کمرنگ کردن این ارزش ها، نفوذ کرده و فرهنگ نادرست خود را ترویج دهد.

ج) مهم ترین اقدامات اقتصادی غرب برای ترویج فرهنگ غربی در ایران با تاکید بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی عبارتند از :

۱) ایجاد فساد داخلی در کشور: مردم هر جامعه با توجه به تحت فشار بودن از نظر اقتصاد ممکن است تن به هر کاری دهند، از طرف غرب با ایجاد فتنه و فساد اقتصادی در داخل کشور ایران، سعی در ترویج فرهنگ نادرست خود دارد.

۲) تحریم و محاصره اقتصادی: کشورهای غربی با اعمال فشارها و تحریم های اقتصادی سعی در روی آوردن مردم به سمت و سوی آنان و زیر بار سلطه آنان را دارند تا بتوانند از این طریق فرهنگ خود را ترویج دهند.

۳) جلوگیری از استقلال و خودکفایی اقتصادی: کسب استقلال و رسیدن به خودکفایی در هر جامعه از اهداف آرمانی آن جامعه می باشد که خود باعث شمرده شدن یک تهدید از جانب دشمنان بوده تا مانعی برای رسیدن به این هدف شوند.

منابع

*قرآن

*نهج البلاغه

منابع فارسی

۱. امینی، عبدالحسین، ترجمه الغدير، تهران: بنیاد بعثت، ۱۳۸۷ش.
۲. انقلاب اسلامی، منشور انقلاب، پیام امام به حجاج بیت الله الحرام در سال ۱۳۶۶ش، تهران: انتشارات انقلاب اسلامی، چاپ سوم، ۱۳۹۴ش.
۳. آریان پور، امیر حسین، زمینه جامعه شناسی، تهران: انتشارات گسترده، چاپ اول، ۱۳۸۰ش.
۴. بنیاد دایره المعارف اسلامی، دانشنامه جهان اسلام، تهران: انتشارات بنیاد دایره المعارف اسلامی، چاپ دوم، ۱۳۷۵ش.
۵. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار قهرمانان و ورزشکاران مسابقات آسیایی و پار آسیایی، ۱۳۹۳/۱۱/۱.
۶. پرور، اسماعیل، اصطلاحات: مبارزه با فقر، فساد و تبعیض، تهران: مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۰ش.
۷. حسینی شیرازی، سید محمد، شورا در اسلام، تهران: انتشارات یاس زهرا (سلام الله علیها)، ۱۳۸۷ش.
۸. خامنه ای، سید علی، بیانیه گام دوم انقلاب خطاب به ملت ایران، تهران: دفتر حفظ و نشر آثار رهبری، ۱۳۹۷ش.
۹. خمینی، روح الله، صحیفه نور، تهران: مرکز تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۷۸ش.

۱۰. _____، وصیت نامه سیاسی - الهی امام خمینی، تهران: مرکز تنظیم و نشر آثار امام خمینی، چاپ هجدهم، ۱۳۸۸ ش.
۱۱. دهخدا، علی اکبر، لغت نامه دهخدا، تهران: موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، ۱۳۷۷ ش.
۱۲. رضایی اصفهانی، محمد علی، قرآن و علوم انسانی، تهران: انتشارات پژوهش های تفسیر و علوم قرآن، چاپ اول، ۱۳۹۱ ش.
۱۳. رضایی، مریم، غرب از رویا تا واقعیت (۲): جنگ نرم رسانه ای: (تهاجم بر ضد اسلام و ایران)، تهران: مرکز پژوهشهای اسلامی صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۲ ش، ص ۱۴-۱۳.
۱۴. سیاهپوش، امیر، فرهنگ در منظر مقام معظم رهبری، تهران: سازمان فرهنگی هنری شهرداری، چاپ اول، ۱۳۹۰ ش.
۱۵. شاکرین، حمید رضا، پرسش ها و پاسخ های دانشجویی، قم: انتشارات معارف، چاپ سوم، ۱۳۸۵ ش.
۱۶. شاه کرمی، اقتصاد، فرهنگ با عزم ملی و مدیریت جهادی: مفاهیم و دیدگاه ها، تهران: انتشارات نشر اندیشه، چاپ اول، ۱۳۹۷ ش.
۱۷. صفی یاری، مسعود، راز حجاب، تهران: نورالسجاد، ۱۳۸۹ ش.
۱۸. طاهر زاده، اصغر، علل تزلزل تمدن غرب، تهران: انتشارات لب المیزان، ۱۳۸۸ ش.
۱۹. قرائتی، محسن، مبانی قرآنی بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، تهران: انتشارات ستاد اقامه نماز، چاپ دوم، ۱۳۹۸ ش.
۲۰. مریجی، شمس الله، عوامل مؤثر در انحراف از ارزش ها، تهران: مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران، چاپ اول، ۱۳۸۷ ش.
۲۱. معین، محمد، فرهنگ لغت معین، چاپ سوم، تهران: زرین، ۱۳۸۶ ش.
۲۲. نصر، سید حسین، قلب اسلام، تهران: انتشارات نشر نی، چاپ پنجم، ۱۳۹۴ ش.
۲۳. _____، اسلام: مذهب، تاریخ و تمدن، تهران: انتشارات دبیزش: روزبهان، چاپ اول، ۱۳۸۵ ش.
۲۴. _____، اسلام و تنگناهای انسان متجدد، تهران: انتشارات سهروردی، چاپ سوم، ۱۳۸۹ ش.

۲۵. _____، آرمان ها و واقعیت های اسلام، تهران : انتشارات سهروردی، چاپ اول، ۱۳۸۲ش.
۲۶. واحد تحقیقات مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، دانستنی های جوانان (۲)، مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، ۱۳۸۸ش.
۲۷. واحد تحقیقات موسسه فرهنگی هنری جام طهور، دائره المعارف طهور: ادب و اخلاق، اصفهان: موسسه فرهنگی هنری جام طهور، ۱۳۹۵ش.
۲۸. یوسفی، هدایت، ریشه های انحطاط و عقب ماندگی مسلمانان در اندیشه امام خمینی (ره)، تهران: مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، چاپ اول، ۱۳۸۵ش.
۲۹. منابع عربی
۳۰. زمخشری، محمود بن عمر، تفسیر کشاف، تهران: انتشارات ققنوس، چاپ دوم، ۱۳۹۱ش.
۳۱. طبرسی، ابوعلی فضل بن حسن، مجمع البیان، مترجم: محمد مفتاح، تهران: مکتبه العلمیه، چاپ اول، ۱۳۶۵ق.
۳۲. طبری، محمد بن جریر بن یزید، جامع البیان فی تفسیر القرآن، بیروت: دار المعرفه چاپ هجدهم، ۱۴۱۲ق.
۳۳. مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، تهران : دارالکتب السلامیه، چاپ سی و دوم، ۱۳۸۰ش.
۳۴. صدرا، علیرضا، پایان نامه مفهوم شرق و غرب در اندیشه فردید، فصلنامه سیاست ۱۳۸۹ش دوره ۴۰ شماره ۲.
۳۵. www.modiryar.com، مدیریت مباحث ویژه و کاربردی، تهران: انتشارات www.modiryar.com، 1391ش.
۳۶. <http://khordadnews.ir/news/65215>
۳۷. almaany.com